

SKUPOVI

16. kršološka škola u Postojni - 16th International Karstological School »Classical Karst«, Postojna 16. - 21. lipnja 2008.

Krajem lipnja 2008. održana je u Postojni 16. kršološka škola pod nazivom »Klasični krš«, u organizaciji Instituta za istraživanje krša Slovenske akademije znanosti i umjetnosti. Škola se svake godine održava s drugom temom, a ove je godine to bila »Sedimenti u kršu«.

Postojnske kršološke škole obuhvaćaju predavanja inozemnih predavača u trajanju od 30 do 60 minuta i višednevnu ekskurziju po području »klasičnog« krša koja obuhvaća i obilazak zanimljivih speleoloških objekata. Ovogodišnja je Škola održana u kino-dvorani novoga Kulturnog centra u Postojni, za razliku od ranijih godina kada se održavala u predavaonici Instituta za istraživanje krša gdje su ove godine bili izloženi poster. Osim što su poster izloženi tijekom trajanja Škole, autori su i usmeno tumačili sadržaj svojih poster.

Ovogodišnji program Škole obuhvatio je 30 predavanja na engleskom i četverodnevnu ekskurziju po Krasu. Polaznici su bili studenti raznih sveučilišta, samostalni istraživači, amateri, ali i doktorandi i postdoktorandi koji se bave istraživanjem krša, ili ih to naprosto zanima. Bilo je 170 sudionika iz 34 države (11 iz Hrvatske) koji su o svom radu izložili čak 71 poster, a nekolicina je održala i po 15-minutno izlaganje. Terenski dio ovogodišnje Škole obuhvatio je obilazak speleoloških objekata na Krasu, Cerknjsko polje, Planinsko polje, Matarsko Podolje i Rakov Škocjan. Tako smo obišli (pješice) ne-turistički dio Postojnske jame (tzv. Pisani rov ili Šareni kanal), potom također ne-turistički dio Škocjanske jame, jamu Dimnice, pa bezstropne špilje (njihove erozijske ostatke) u Lipovoj dolini. Obilasci jama, tj. špilja, bili su uobičajeni speleološki jer smo imali osobnu rasvjetu i svakodnevno smo se u Postojnu vraćali poprilično mokri, što od znoja, što od kiše, što od prokapnice, a što od slapova uz koje smo morali proći.

Tihomir Marjanac

Škocjanske jame, pogled sa starog puta na razini rijeke

Duboko sam uvjeren da su ove kršološke škole izuzetno korisne kao nadopuna, a ponekad i kao nadomjestak redovite sveučilišne nastave, jer studenti pohađaju predavanja vrhunskih stručnjaka u kršologiji, a po završetku Škole ostvaruju pravo na određen broj ECTS-bodova. Zato bi bilo dobro kad bi se što više naših studenata uključilo u Školu, tim više što je to čak i za naše prilike prihvatljiv trošak. Redoviti studenti bili su, uz predočenje potvrde o statusu, oslobođeni od kotizacija, koja je inače iznosila 80 Eura. Smještaj se moglo organizirati na razne načine, pa i u kampu.

Organizatori su se izuzetno potrudili i svako treba istaknuti golemo zalaganje dr. Nadje Zupan-Hajna i dr. Andreja Mihevca, koji su na svojim plećima iznijeli gotovo cijelu ovogodišnju Školu.

Tihomir Marjanac

Promocija speleologije na Festivalu znanosti

Festival znanosti se u Hrvatskoj održava već 6 godina uzastopce, u organizaciji udruge Festival znanosti i British Councila i suorganizaciji Tehničkog muzeja u Zagrebu, sveučilišta u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku te pojedinih strukovnih udruga, a u Zagrebu je suorganizator i udruga ProGEO-Hrvatska. Osim u Zagrebu Festival se održava i u Rijeci, Zadru, Splitu i Osijeku te, od ove godine, i na Rabu.

Program Festivala je svake godine raznolik i obuhvaća predavanja, prezentacije (knjiga, CD-ova, programskih paketa, filmova), radionice i izložbe. U Zagrebu se program najvećim dijelom izvodi u prostorijama tehničkog Muzeja, ali i na nekoliko drugih lokacija kao što su Botanički vrt, Centar za kulturu Susjedgrad, Kulturni centar Narodnog sveučilišta Dubrava i na pojedinim fakultetima. Publika je raznolika, a opći je dojam da su najbrojnija školska djeca, premda

često u velikom broju dolaze i srednjoškolci. Broj posjetitelja se razlikuje od grada do grada, a u Zagrebu se ustalio na približno 7000-8000 posjetitelja tijekom 6 dana festivala (od ponedjeljka do subote).

U nastojanju da se posjetiteljima prikaže znanost u najširem smislu riječi, nastojimo ponaci privlačne sadržaje koji će privući posjetitelje na razgledavanje i raspravu ili da se i sami okušaju u nekoj radionici (npr. izradu vlastite meteorološke prognoze), ali i da poslušaju predavanje i sudjeluju u prezentaciji.

Ove godine smo po drugi puta priredili radionice iz speleologije, čiji su autori bili Marko Budić i Marin Lukas. Prošle, 2007. godine, radionica je bila postavljena u ulaznom dijelu velike dvorane Tehničkog muzeja, pa su kroz nju, tj. pored izložaka, prošli gotovo svi posjetitelji Festivala. Radionica je obuhvaćala izložbu

Tihomir Marjanac

Izložba i demonstracija speleološkog pribora i opreme u Kulturnom centru narodnog sveučilišta Dubrava

Model špilje koji su izradili učenici 4. d razreda OŠ Antun Mihanović i karabitke

speleološkog pribora i opreme; bili su tu vitlo, užad, svjetiljke, descenderi, klinovi, bušilice i dva velika kamena bloka na kojima je demonstrirano pričvršćivanje spitova. U dogovoreno vrijeme posjetitelji su mogli sudjelovati u radionici, poslušati tumačenja i dobiti obavijesti »iz prve ruke«. Ove 2008. godine speleološku postavu smo izložili u Kulturnom centru Narodnog sveučilišta Dubrava, gdje je bila malo slabije posjećena, ali je za razliku od prostora u Tehničkom muzeju bila bolja klima: bilo je toplije i bolja je bila rasvjeta. U postavljanju izložbe i organiziranju radionice ponovo su bili angažirani Budić i Lukas. Ponovno je postavljena užad, a posjetitelji su mogli vidjeti kako se po užadi penjemo i spuštamo.

Ove godine održana je u sklopu Festivala i prezentacija slikovnice našega kolege Damira Lackovića pod naslovom »Kapljica i kamen«, a učenici 4d razreda iz Osnovne škole Antuna Mihanovića u zagrebačkoj Dubravi predstavili su svoj projekt »Krš«. Taj je projekt obuhvatio funkcionalne makete krša koje su prikazale kuda teče voda u kršu, po površini i kroz »podzemlje«. Djeca su sama izradila maketu krške geomorfologije i osobnu špiljarsku opremu.

Spuštanje niz uže

Festival se pokazao kao prigoda za upoznavanje posjetitelja s našim aktivnostima i za privlačenje pažnje mladih posjetitelja, od kojih će se neki zasigurno pojaviti u našim redovima. Festival medijski prate sve dnevne tiskovine i sve TV kuće, pa su tako za vrijeme održavanja festivala svakodnevno snimali priloge za svoje informativne ili obrazovne programe. Na taj je način speleologija dospjela i do onih do kojih sasvim sigurno drukčije ne bi uspjela doprijeti, a naša je aktivnost prikazana na način kako mi to sami želimo. Mnogi naši posjetitelji su upra-

vo na zagrebačkom Festivalu znanosti možda po prvi put »uživo« vidjeli speleologa i otkrili kako se stvarno spuštamo i uspinjemo po užetu, kako bušimo rupe su stijeni i zašto to uopće radimo.

Festival će se ponovno održati krajem mjeseca travnja 2009. I iduće godine postaviti ćemo našu izložbu te organizirati poneko predavanje i radionicu za informiranje građanstva i našu obostranu korist. Sve zainteresirane pozivam da se o Festivalu поближе informiraju na internetskim stranicama <http://www.festivalznanosti.hr>.

Tihomir Marjanac

Naše sudjelovanje na Festivalu znanosti

Od 21. do 26. travnja 2008. održan je u Hrvatskoj Festival znanosti za sve koji žele nešto naučiti. Naš je razred vrlo znatizeljan pa smo iskoristili priliku i krenuli u lov na nova znanja.

Počeli smo 23. travnja 2008. kad smo posjetili špiljarsku izložbu i radionicu u Kulturnom centru Narodnog sveučilišta Dubrava. Voditelj nam

je bio špiljar iz »Željezničara« i student geologije Marko Budić, koji nam je pričao o speleološkoj opremi. Speleologijom se može baviti svaka osoba. Važno je proći razne obuke da bi se postalo speleologom. Predavanje o speleologiji bilo je zanimljivo i poučno. Speleologija je znanost koja istražuje nastanak i razvoj jama i pećina i život u njima. Naučili smo kako se sigurno kretati špiljom. Najvažnije je imati odijelo i kacigu za zaštitu te dobru rasvjetu. Zabijali smo klin u kamen i penjali se po užetu i lojtricama. Bilo je zabavno visjeti nad glavama prijatelja. Saznali smo da uže može izdržati do 3 tone (težina tri Mercedes). Upoznali smo i kako se radi sa špiljarskim telefonom i kako se pali i koristi karabidna lampica. Bilo je vrlo zanimljivo, a uz to smo se dobro zabavili.

26. travnja 2008. došao je na red 4.d koji je na je Festivalu znanosti predstavio svoj rad »Krš« ili »Kuda teče voda u kršu«. Napravili smo tri makete: sjeverni Velebit, južni Velebit s ljutim kršem i špilju. Bilo je mnogo posjetitelja. Ljudima smo objašnjavali kuda teče voda u kršu, što se događa s vapnencem, kako nastaju špilje i špiljski ukrasi i zašto je važno čuvati špilje.

Kod predstavljanja našega rada polili smo »krš« vodom (kišom). Voda je nestala s površine u ponore. Nakon nekog vremena je oko jednog ponora (estavele) počela stvarati jezero.

U izradi maketa pomogli su nam profesor Tihomir Marjanac, njegovi studenti i učiteljica Smiljana. Sve što znamo o kršu naučila nas je

Smilja Baran

Na Plitvičkim jezerima

Učenci 4. d OŠ Antuna Mihanovića

učiteljica. A sve smo to i sami vidjeli na našim izletima. Zato nam nije bilo teško posjetiocima pričati o tome.

Bili smo:

- u špilji Vrelo u Gorskom kotaru i Cerovačkoj pećini na Velebitu, gdje smo naučili nazive i izgled špiljskih ukrasa te kako i kroz koje vrijeme nastaju
- na slapovima Plitvičkih jezera i Rastokama, gdje smo vidjeli kako se slažu voda i krš i kako zajedno rade sedru te jezera i kanjone
- na Velebitu kod Krasnog vidjeli smo krško polje
- na izvorima Gacke vidjeli smo krške izvore s jako puno vode
- u Ogulinu smo vidjeli Đulin ponor i kanjon Dobre
- prošli smo kroz kanjon Vražji prolaz i vidjeli visok slap i jezero u špilji Zeleni vir

Osim toga smo posjetiteljima pokazali i neke špiljarske tehnike koje su nas naučili špiljar Marko i prof. Marjanac te opremu za istraživanje podzemlja. Kako bi objasnili kakva je ta speleološka oprema, neki iz našeg razreda su se obukli kao pravi speleolozi. Govorili smo i o karbitki koja izgledom podsjeća na bočicu u

kojoj se nalazi kamen (karbid). Voda se ulije u bočicu i ona se izlije na karbid i dobijemo plin koji pokreće vatru. Bilo je i drugih predavača koji su predstavljali svoje radove. Najzanimljiviji je bio pokus s kemijskim tvarima i slaganje kemijskih spojeva molekula od atoma. Festival znanosti je super mjesto!

Ove godine smo govorili o vodi jer je ovo desetljeće vode i planeta Zemlje, a Zemlja je posebna među planetima baš zbog vode, jednog od uvjeta života.

Osim na Festivalu znanosti, svoje radove smo predstavili i na Međunarodnom geološkom kongresu, koji se održavao početkom listopada na Rabu. Tamo su dolazili geolozi iz različitih dijelova svijeta. Napravili smo powerpoint prezentaciju kojom smo pokazali kako smo izradili makete krša i gdje smo sve bili kako bismo to naučili. U hodniku su svi mogli vidjeti i naš plakat, koji je ukratko govorio o našem projektu »Kuda teče voda u kršu«.

4.d OŠ A. Mihanovića, Zagreb,
uz pomoć svoje učiteljice Smilje Baran
Uredila, najviše toga napisala i najviše
si truda dala HELENA VRANIĆ, 10 godina
(sada učenica 5. d razreda)

9. Skup speleologa Hrvatske, Kamanje 2008.

U Kamanju je od 21. do 23. studenog 2008. održan 9. Skup speleologa Hrvatske u organizaciji Speleološkog društva »Karlovac« iz Karlovca i Planinarskog društva »Vrlovka« iz Kamanja. Uz obavijest o Skupu organizatori su poslali i topografsku skicu iz koje se vidi kako doći u Kamanje i skicu terena u Kamanju s oznakama

gdje će se što održavati. Prijam sudionika bio je na ulazu u Vatrogasni dom u kojem su održavana izlaganja (predavanja i filmovi). Organizirano je veliko parkiralište (s kemijskim WC-om) ispred Vatrogasnog doma, gdje su postavljeni i velik šator sa stolovima i klupama za konzumiranje hrane i pića, prodajni centar speleološke opreme i literature te speleo-bar (pića). U subotu je ovdje navečer dijeljen tradicionalni grah. Između velikog šatora i Vatrogasnog doma bio je postavljen mali šator s ponudom kotlovine i drugih mesnih specijaliteta. Spavanje je bilo organizirano u vlastitim šatorima (između crkve i nove škole) te u spavaonicama (na podu) stare škole.

Okupljanje je počelo u petak navečer i u subotu ujutro. Izlaganja su trajala od 11 do 20 sati, nakon čega je uslijedila zajednička večera (grah),

a poslije nje druženje i ples do kasno u noć. U nedjelju je bio odlazak kućama, a predstavnici speleoloških odsjeka održali su sastanak Komisije za speleologiju HPS-a.

Predavanja su održana u 9 blokova po 2-3 izlaganja, s odmorom između njih. Održana su sljedeća izlaganja:

Jana Bedek: »Podzemlje PP Papuk«, Dalibor Reš: »Duže & Dužlje«, Tihomir i Alan Kovačević: »MSRE Zrmanjin buk 2008«, Alan Kovačević: »Nova otkrića u Rokinoj bezdani« (film) i »Nuga – povremeni ponor« (film), Tihomir Kovačević: »Krnjeza – jedan od ulaza u Velebit« (film), Ivan Buntić i Miro Šumanović: Ekspedicija »Makedonija 2008«, Marko Lokas: »SOŽ logor 2008« (film), Neven Šuica i Marina Trpčić: »Jama u Konobici – rudnik kalcita?«, Nenad Buzjak i sur.: »Baričeve špilje kod Ličkog Petrovog sela«, Neven Bočić: »Dvostruke jame na Bužimskom bilu«, Dalibor Reš: »Deset godina S.U. *Estavela*«, Mladen Garašić: »Međunarodna speleološka ekspedicija u Iran *ISEI 2008*, Boris Watz: »Iran iza planine Demavand« (film), Darko Bakšić: »Državna vježba speleološkog spašavanja iz jame

Vlado Božić

Predavanja u Vatrogasnom domu u Kamanju

Vlado Božić

Večernja speleološka zabava

Rašpor«, Ivan Glavaš: »Velika mačka« (film), Domagoj Pleše: »Snježnik 2008 ili ekspedicija na drugi način«, Davor Matić i sur.: »Logor Nevidna voda 2008« (film), Luka Mudronja: »Aktivnost SO PDS *Velebit*, Ante Sušić i Martina Borovec: »SOŽ 2008«, Domagoj Laušić: »Dirdirni rub« (film), Joško Bojić: »Podzemna fauna NP Krka« (film), Neven Bočić: »Duljina špilje?

Koja?«, Dalibor Paar: »Važnost speleoloških istraživanja za Hrvatsku i uloga speleologa«, Nenad Buzjak i Dalibor Paar: »Zaštita speleoloških objekata – teorija i praksa«.

Šteta što nakon izlaganja nije bilo vremena za raspravljanje jer su neka izlaganja pobudila veće zanimanje i naprosto tražila raspravu.

Vlado Božić

Vlado Božić

Jedna od spavaonica u staroj školi

Međunarodni skup speleologa »Imagna 2008«

Od 29. listopada do 2. studenoga 2008. održan je Međunarodni skup speleologa u Sant'Omobono Terme (Bergamo, Italija). Iz Hrvatske su na skupu sudjelovali članovi SO-a *Velebit, Sv. Miho-vil, Dubovac* i *Željezničar*, SD-a *Istra, SD-a Had* i HGSS-a. U okviru programa prikazana su 1. studenog dva hrvatska filma: o istraživanju Jamskog sustava Velebite i o jami Kiti Gačešini, a prikazane su i snimke s vježbe speleološkog spašavanja u jami Kiti Gačešini. Filmovi su prikazani u dobrom terminu, nakon ručka, te je posjećenost bila velika, a nagrađeni su jakim pljeskom. Osim toga su uspostavljene nove veze s talijanskim speleolozima i spašavateljima, a dogovorena je i daljnja suradnja unutar UIS-a. Uspirkos tome što se skup predstavlja kao međunarodni, rijetko smo mogli čuti jezik različit od talijanskog. To se nažalost ponovilo kod prikazivanja svih filmova i prezentacija, tako da mi koji ne znamo talijanski, nismo baš puno razumjeli. Zbog lošeg vremena nisu održani tradicionalni posjeti špiljama i jamama u okolici, pa su se sve dnevne aktivnosti svele na slušanje prezentacija, koje nismo baš razumjeli, i na razgledavanje opreme. Obnovljena je i osobna i klupska oprema, a kupljeno je i nešto knjiga. Navečer je bilo malo življe, ali ta-

Darko Bakšić

Imagna 2008. u Italiji

lijanski pjevači očito više vole pričati nego pjevati tako da je između svake dvije pjesme bilo 5-10 minuta pričanja.

Inga Patarčić

Serijal predavanja o kršu

Osam predavanja o kršu održano je u Narodnom sveučilištu Dubrava u Zagrebu od 13. listopada do 8. prosinca. Cilj serijala bio je predstaviti slike Dinarskog krša koje mogu biti privlačne za publiku bez osobitog znanja i iskustva o kršu. Kronološki su predavanja išla ovim redom: Sto čudesa našeg krša (Ivo Lučić), U Dinaridima - kolijevci krša (dr. sc. Dražen Perica), Kako je na 1392 m pod zemljom (dr. sc. Darko Bakšić), Kako sige rastu (dipl. ing. Damir Lacković), Podzemna biologija krša (mr. sc. Roman Ozimec), Biljni endemi krša (dr. sc. Gordan Lukač), Purgerski krš (dr. sc. Nenad Buzjak) i Krš u svijetu (dr. sc. Darko Bakšić).

Bilo je zamišljeno da se uz predavanja predstavite i neki hrvatski turistički krški lokalite-

ti, uglavnom špilje, što je pošlo za rukom špilji Baredine, o kojoj je govorio i publiku počastio, Silvio Legović zvan Kawasaki. Predavanja su posjećivali učenici viših razreda osnovnih škola u Dubravi i nekoliko tamošnjih skupina ljubitelja prirode, rjeđe pripadnici speleoloških krugova iz Zagreba. Broj posjetitelja se kretao od 12 (na prvom predavanju) do 40 - 50, što je bio broj koji se uglavnom zadržao cijelo vrijeme. Nastavnica geografije iz jedne od škola, koja je redovito dovodila skupinu svojih učenika, sakupila je za svoj nastavni proces vjerojatno sva elektronička predavanja. Možda će za desetak godina Dubrava imati svoj speleološki klub.

Ivo Lučić